

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „ 3.—; „ 4.50 „
za četrt leta „ 1.50; „ 2.25 „
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.
Na naročbe brez priložene naročilnice se upravnistvo ne ozira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 28. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglasni in oznanila se računajo po 8 nov. vrstica v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Naročilnice, reklamacije in inserate prejema upravništvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so prosto poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

*V edinost je moč.

Poklic Slovencev

v interesu skupne monarhije.

Naši časopisi so že mnogo, mnogo pisali o političnih razmerah na Primorskem. Dokazovali in dokazali so, da so bili napačni vsi vladni sistemi, kateri so se uporabljali do sedaj v tej za našo državo prevažnej deželi. Povedali smo, da je nemogoče to deželo ponemčiti, ker tu ni Nemcev-domačinov, prav tako malo izda pa tudi božkati Italijane, podpirati njih težnje, zadovoljevati njih zahteve in želje ter tlačiti Slovence. Italijan je in ostane Italijan, njega moreš le ugnati z odločnim energičnim postopanjem, zase pa ga ne moreš pridobiti nikdar. Italijani in njih nemško-liberalni prijatelji na Dunaji blebetajo o nekeji italijanske „kulturi“, o njih slavnej prošlosti, o zgodovinskih pravicah, temu nasproti pa povdarjajo, da so Slovani plemo nižje vrste, katero treba podrediti laškemu življu. To je gospode vladne moze na Dunaji, ki nimajo svojih nazorov o primorskih razmerah in te poznajo le iz laži-liberalnih novin tako premamilo, da so se ravnali samo po italijanskem, oziroma židovsko-liberalnem receptu. Nas so vsi dosednji namestniki pritiskali, Lahom so pa puščali proste roke. Naših protestov ni nikdo poslušal, skrbelo se je, da naša poročila o pravem stanju na Primorskem ne pridejo na najvišje mesto in v odločujoče kroge, zato so bili naši napor brezuspešni. Sedaj pa se je začela stvar nekoliko obračati, v dokaz temu je nastopil članek o naših razmerah, katerega je prinesla „Reichswehr“, naše vojaško glasilo, kateremu se pač ne more očitati, da je zaslepljeno od strankarske strasti, ali pa celo, da stoji v naši službi. Ta izborni vojaški list zastopa izključljivo le državne koristi, zato je pa njega sodba o naših razmerah tem večje važnosti. Mi želimo samo, da bi v odločujočih krogih poslušali njega modre nasvete in se ravnali po njih. Članek slove:

PODLISTEK.

Sobotno pismo.

Izpod Nanosa.

Gospod urednik! Jaz in pa naš pravosodni minister sva različnih mislij in različnih načel. Vsled raznih informacij prišel je slednjič do zaključka, da slovenskega jezika ni, torej slovenskega uradovanja ni treba. S tem seveda je pokazal on in ž njim njegova stranka, da Nemeč in Lah umeta svoj jezik v besedi in knjigi, le Slovenec ga ne, ker ga — nema. Stvar je pa tudi dobro opravičena. V Ljubljani se mnogokrat dogaja, da poslušajoče ljudstvo res ne ume svojega propovednika, da si mu govori v materinščini, ker govornik obravnava na mesto verskih resnic svojo in „strupenih liberalcev“ politiko. Preprosto ljudstvo ume „Bog pa kruh“, politika mu je deveta ali celo deseta brigga. Tudi noče ljudstvo naše umeti slovenščine tedaj, ko mu po povelju višjega pastirja usiljujejo kandidate. Torej stvar je dobro opravičena, samo pogledati jo treba s prave strani, pa dobimo pravi „profil“. Razven tega je imela ta zadeva tudi za naše čas-

„Kar se tiče slučaja v Trstu, menimo da bi bil kak general kot namestnik zaradi tega primeren, ker bi prav kmalu ukrotil iredentovske elemente, s katerimi je baron Depretis deset let na neodgovoren način preprijazno postopal. Vendar se nam pa ti elementi ne zde tako mnogoštevilni ali nevarni, da ne bi jih v kratkem času zavrnil v dostojne meje tudi odločen in previden civilni namestnik. Na drugi strani pa se morajo vendar od Depretisa zanemarjene razmere v Trstu in Primorji popraviti, ker se nikdar ne more tajiti, da sta pod Depretisovo vlado jako napredovali sloga in predrznost iredente, kakor tudi drugih nezanesljivih elementov. Prikazni, kakoranih smo v zadnjem desetletju v Trstu, Istri na Gorickem mnogo videli, bile so poprej komaj po imenu znane. Sklicovati se nam je tu treba le na znane dogodke v tržaškem mestnem zboru, in dokazali smo, da bo moral Depretisov naslednik mnogo pometati in popravljati.

Po našem mnenju je skrajni čas, da se napravi konec dosedanjemu sistemu neodločnosti in varanja samoga sebe v Trstu. Natančneje ne bodemo raziskavali kaj bi se moralo načelno storiti, opozarjamo pa samo na narodno in politično preorojenje dalmatinskega kraljestva v dobi Auerspergovega ministerstva. Tudi v Dalmaciji je bila doba, v kateri je bil italijanski element vzlic svoji manjšini edino vladajoči in kjer so se isti momenti — kakor sedaj v Trstu in Istri — naglašali na korist italijanskemu nasproti hrvatskemu življu. Posledica temu pa je bila, da v vojnih letih 1859 in 1866 neso bili malo vznemirjeni zaradi postopanja in bodočnosti Dalmacije. Še-le, ko je bil za namestnika v Zadru imenovan fzm. baron Rodić, ki je polagoma iskal podporo v večini, v nedvojnem lojalnem hrvatskem prebivalstvu preobrnilo so se razmere v Dalmaciji na boljše, tako da dandanes ne pride več iredenti na um, z nova oživljati Garibaldijeve namere iz l. 1859.

nikarstvo nekaj dobrega. Informator ministra Schönborna o slovenskih razmerah dregnil je v sršenovo gnezdo in zagrmelo je ter se odmevalo dva do tri tedne po naših časopisih, da so kar dlake letele na vse strani. Lepa „dušna paša“ zavednemu in radovednemu občinstvu v kritičnem času kislil kumar, pasjih dnij, sitnih muh. Stvar ima tudi na to stran nekaj dobrih nasledkov, drugih dobrot ali slabot od nje menda ne doživimo ne mi ne naši nasledniki. Zginil bode Schönborn, narod bo še tu, in tudi kdo in marisikdo drugi bo uže tam, kjer je enakopravnost brez §. 19., in narod mu bode še vedno hranil — slab spomin. Tudi po tem potu lahko kdo ovekoveči svoje ime, da pride v zgodovino kakega naroda, kakor Pilat v „vero“, Savel mej proroke ali župnik Dagarin v slovstvo slovensko. „Vsak po svoje“, rekel je čevljar, ki je s šilom kravo drl. Zašel sem. Ad rem. Bila je torej prava dušna hrana v časa, ko miruje politika ter si vsakdo, če le more, poišče mirni kotiček v kakem kopalšču, kjer z vso slastjo uživa darove očeta Gambrina, Bacha ali celo Amorja — no pa vsak ni za to. Vemo tudi, da se tem slastem niti mestni „pa-

Mislimo, da je ta dalmatinski recept jako priporočila vreden tudi za Trst in Istro. Ker se je pokazalo, da je ponemčenje teh pokrajin nemogoče, ne preostaja po našem prepričanju nič drugega, nego da se politično merodajni faktorji v Istri opró na večino prebivalstva namreč na Slovence.

Zadnje deželnozborske volitve v Istri so v tem oziru jako poučljive, in ako bo bodoči tržaški namestnik znal odločno in previdno postopati, doseže tekom desetih let ravno tako ugodne vspehe, kakor n. pr. fzm. bar. Rodić v dobi od 1870-1882 v Dalmaciji.

Dobro nam je znano, da bodemo s temi nazori vzbudili veliko nevoljo „justament“-politikov iz stare ustavoverne šole. V tem taboru je namreč politična metoda in navada, da se ravna z Italijanissimi v Tridentu, Trstu in Dalmaciji kot z vzornimi ustavoverci in liberalci — se ve da, le iz tega vzroka, ker so nesprotniki Slovanov. Nas pa ta nevolja nemško-liberalnih gospodov ne plaši, ker so nam pred očmi vedno le koristi skupne monarhije, ne pa politični in narodni oziri. Nadrobneje se ne bodemo pričekali s sovražniki Slovanov, prašamo pa jih edino le to: Kdo v Istri predstavlja v slučaju velikih homatij sredobežni, v inozemstvo hrepeneci element — Italijani ali Slovani? Mi vemo le toliko, da se Slovani ne morejo na nobeno stran nagibati, da bodo uže zaradi tega vedno lojalni ostali, ker morajo vedno v Avstriji ostati in se jim tukaj najbolje godí.

Tržaška okolica

v letih 1840 do 1889.

II.

O udanosti in navdušenosti tržaško okoličanskih Slovencev do cesarske hiše imamo pre mnogo dokazov. Navedem tu

tres patriae“ tržaški neso mogli odreči ter se razlezli liki veliki državniki v — toplice. O visoki politiki ti gospodje valjda ne bodo skleпали zato, ker so uže nekaj časa tako s a m i samcati. Tudi v Istri so tako s a m i, tako zelo sami, da bolj kot kedaj prej ugibljejo, kdo bode deželni glavar. Tukaj so pač na mestu besede našega Prešerna:

„Sem dolgo upal in se bal.

Slavo sem upu strahu dal,

Sree je prazno, mirno ni

Nazaj si up in strah želi.“

Dolgo časa so res ti ljudje strašili ter upali, da bodo vedno sami gospodovali v Istri, da se nas ne boje, da z nami ni računati. Zdaj, ko vidijo „volta la baracca“, želé si zopet onih srečnih zlatih časov ter hoteč ali nehoteč računijo s Slovani. Sličen dokaz za to trditev imam tudi iz Trsta.

Gospod urednik! Ne vem ali je bila sreča ali nesreča, te dni sem dobil v roke sloveči in po nesnagi smrdeči tržaški humoristični list „Il Corso“. Čudno se Vam zdi, kako je to mogoče, a povem uže naprej, da mi ga je dal prijatelj. Imamo pa v tem času tukaj nosilcev in trosilcev ita-

dogodek, kateri se je vršil v Barkovljah leta 1848.

Sardinsko brodovje je priplulo v trž. zaliv. V mestu je vladal velik strah in od vojaških strani se je storilo vse mogoče v obrambo mesta. Domači okoličanski bataljon je bil pa nad vse navdušen, mislili so namreč naši okoličani, da je vendar prišel čas, da se s sovražnikom zgrabijo. In skoraj da je takrat do tega prišlo! Narednik in vodja domače ponočne patrole v Barkovljah (sedanji vrli narodnjak g. Andrej Martelanc) zapazil je v temnej noči, da se bliža k bregu mnogoštevilno čolnic napolnjenih s sardinskimi mornarji, kateri so hoteli vporabiti temno noč v svoj prid in napasti obrežje. Bliskoma preletel je imenovani narednik cele Barkovlje ter spravil skupaj vse domače vojake* in drugo ljudstvo. Tedanji (sedaj pokojni) barkovljanski župnik pa je skočil na krik ljudstva v svoji ponočni obleki v zvonik ter jel biti ob plat zvona tako, da je bilo v malo minutah vse selo skupaj. Šel je nato med ljudstvo ter je navduševal z odločno, donečo besedo in zapovedoval kako naj zgrabijo sovražnika! Domači vojaki jeli so na to uže streljati na bližajočo se Sardinco in kmalu je nastalo živo streljanje, pravi bojni krik. Noč je bila temna tako, da se ni moglo odločno sovražnika videti, a streljalo se je ponajveč tje od koder se je slišalo kričanje ranjenih Italijanov. Našim vojakom se je zapovedalo naj posamično streljajo, da ne bode mogel sovražnik razločiti števila naših ljudi. In res Italijani imajo uže nekoliko mrtvih in ranjenih, in misleč, da je na obrežju silna množica vojakov, odnesli so kopita. Drugi dan primarširal je 1. bat. rednih vojakov (Hrvatov) na pomoč, a tega uže ni bilo več treba; Italijani se neso upali več napadati obrežja. Imenovani domači narednik („feldvebel“) g. A. Martelanc in imenovani župnik, sta dobila potem „zlato svetinji

* Dokler je bil domači bataljon moral je vsak okoličan od 20. do 30. leta puško nositi.

lijanske kulture v izobilji, skoro preveč. Čitamo lahko vse laške liste od brbljavca „Piccolo“, uradne, pol ali eno četrt uradne „l Adrije“ pa vse do onih velikih plahit kakor „Mattino“ in — nekdanj strašno rdeči „l Indipendente“. In blažena „la favella del dolce sl“, kako krasno odmeva pod sivim Nanosom. Mislím si, da ta velikan gleda vso to in tako sodergo z isto tako zaničljivim nasmehom kot jaz oni dan tržaških listov korifeja „Il Corso“. Slika na zadnji strani smeši velezaslužna možaka poslanca Nabergoja in urednika Mandića. Oba gledata v omaro prepreženo znotraj s pajčevino. Shramba ima napis: „Societa politica: „Edinost“. Skoro ni vredno da bi človek odgovarjal, a če je uže ona „pajčevina“ v pol. društvu „Edinost“ toliko delovala pri zadnjih volitvah, da je tretjina deželnih poslancev v Istri slovenska, če se da italijanski živelj uže s samo pajčevino ali mokro kunjo tako oplasiti, da je v nasprotnem nam taboru tako tarnanje, tak „alarm“, potem se gopsodi zahvaljujemo za povredni kompliment izražen v tej sliki. Ej, ej, fantje, če uže pajčevina tako straši, kaj pa če bi prišel baron Kraus s svojo vojaško stro-

brabrosti, vsi drugi vojaki domačega bataljona pa navadne vojaške svetinje.

Tu se je menda pač pokazala v pristenem svitu „prava straža ob Adriji“! Ali kdor ima ušesa naj sliši: pustilo se je več nego oživetiti „italijanskemu kulturnemu rodu“ „barbarski Slovenci“ pa naj le poginejo v morju iredentizma!

Naše tržaško mesto slabo upliva na svoje okoličane. Spominjam se tu pregovora, ki veli: kmet poleg mesta ima vse napake — kmeta in meščana. Pravijo, da se redkokedaj pripeti, da mesto tudi dobro upliva na okolico. Najhujše je pa v tem obziru v trgovskih velikih mestih kjer se nahajajo tuji iz vsega sveta in enako je menda tudi v Trstu. Ali mi smo prebužni, prepuščeni svojej osodi! Kapital je skoraj povsem v tujih rokah, domače ljudstvo je prisiljeno čestokrat iskati si kruha pri največjih naših nasprotnikih.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Sedaj ko so gospodje poslanci na počitnicah, diplomatje pa v kopeljih, skrbe nemški „turnarji“ (telovadci) in strelci za „politično zabavo“. Shod nemških telovadcev v Monakovem vzbudil je dovolj krika, saj so ti gospodje z demonstracijami v inozemstvu hoteli vplivati na notranji razvoj naše države; hoteli so mu premeniti ministerstvo in smer njegove notranje politike in Bog ve kaj še. No to gospodom Nemcem ni bilo dovolj. Te dni so imeli nemški strelci shod v Gradcu in tu so, za polnimi čašami, marsikatero „modro“ rekli. Najmodrejša je pa pesen, katero so spravili v modo. Pesen govori o Avstriji ter pravi: „Deutsch auf ewig sollst du bleiben, Oesterreich, theures Vaterland“ (Nemška na veke moraš ostati Avstrija, draga domovina). Ne res, sama prekapana mladost, ki dela vso čast nemškimi strelcem. Ves svet hvala Bogu ve in Nemci ponekod tudi čutijo, da Avstrija ni „deutsch“ in ne bode. Preveč nas je gospoda nemška, da bi nas mogli utajiti, ali pa pohrustati, take pesence vam pa malo pomorejo. O tem početju piše „Vaterland“ ter pravi, da je to prava pravcata glupost. „Naša Avstrija“, pravi omenjeni list, „ni bila v svojej celoti nikdar nemška. Nemški so bili vedno le deli nekaterih dežel. Nekdanje nemške države pa, h kateri so pripadali, ni več. Ali naj morda kljub temu ostanejo „na večno“ deli tega ničesa? Tudi nemška zveza, ki je pozneje stopila na mesto nemške države, šla je, hvala poznanim

gostjo in pravo avstrijsko taktiko? — Taki širokoustni kričači, ki pišejo „il foglietto delle sartorelle triestine“, ker drugačnega imena list ne zaslučuje, taka sodrga bi tedaj se kar poskrila.

Nečastno se mi zdi odgovarjati na vse napade, ker list, koji prinaša slike kot: „In via Piccolomini“ ter hoče biti humorističen list, tak list ne zaslučuje drugega no Greuterjev: Pfui! — Naš narod ima humor prirojen, ti ljudje si pa ne morejo drugače pomagati kot z nesramnostimi. Res, duševno ubožstvo!

Kar vse počenjajo ti ljudje proti Slovanom v Istri, to se mora vsakomu uže gaditi, tudi zmernejši Italijani nazivljejo to le predrznost, infamijo. Kaj bode šele potem, če dobe deželnega glavarja po svoji misli in želji. Toda odklenkalo jim je. Istra je naša! Morali bodo nehati s polento in maccheroni kakor tudi z blaženo italijansko kulturo, ki se uprav sedaj kaže v najlepšem svitu, — z vsem tem bo treba nehati po malem.

Gospod urednik! Radoveden sem, kako bode pa letos v isterski zbornici s „pipami“, ker jih je nekoliko več kot lani, kako bode s slovanščino. Bomo videli. Lahki še sedaj mislijo, kakor oni pohajač,

dogodkom, pot vsega posvetnega. Ali naj torej Avstrija ostane še kljub temu del tega ničesa št. 2? Potem se pa „Vaterland“ obrača še enkrat na turnarsko slavnost v Monakovem in na nemške liste, ki so njegovo postopanje tako grdim očesom gledali. Konservativno glasilo gospodom Velikonemcem po vsej pravici očita, da so bavarskemu princu ploskali samo, kadar je naglašal velikonemške ideje, da so pa popolnoma molčali, ko je je svaril naj ostanejo zvesti svojemu cesarju in državi. Tudi liberalna glasila so prav na dolgo in široko razpravljala velikonemški del tega prinčevega govora, o vsem drugem pa še črnili neso. Proti temu velikonemškemu rogoviljenju vstal je tudi sam oficijozni „Fremdenblatt“, ki nas Slovane sicer tako rad pika, zbada in zasmehuje. To nemško navdušenje se je pa tudi temu oficijozu zdelo malo pretirano in premalo avstrijsko zato opominja drage svoje „strelce“ naj goje v njem ljubezen do skupne domovine, katere se morajo složno okleniti vsi narodi. Zato treba gojiti pred vsem složnost vseh avstrijskih narodov, to svrhu priporoča „Fremdenblatt“ nemškim strelcem. Za to naj delajo, ker samo s tem morejo koristiti državi. Lepe besede a ne za nemška ušesa! Nemcem in Lahom pridiguj zlogo in vzajemnost z drugimi narodi. Dokler se ne bodo mogli vapat na tako visoko moralno stališče, da bodo znali spoštovati tudi druge narode ter jim pustiti, kar je njihovega, vse to propovedanje je zastoj. O tem nam najlepše priča njih postopanje na Češkem; tu nočejo vstopiti v deželni zbor, nočejo se vdeležiti deželne razstave itd. Nemci vedno zahtevajo, da mora češke razmere urediti državna postava, da treba razdeliti deželno nadsodišče, deželni kulturni in šolski svet itd. Sploh, Nemci nočejo sedaj ker nemajo deželne vlade več v rokah, prepustiti deželi sami, da svoje razmere uredi, zdaj bi radi, da bi se „od zgoraj“ vplivalo na te presirne Čehe, da se jim z nova podvržejo. Te zahteve so za nemški narod karakteristične, Nemci pričakujejo vsega „od zgoraj“ in morda tudi od „zvonaj“.

V dalmatinskem deželnem zboru dokazal je dr. Bulat Italijanom, da je njih denarni zavod „Associazione dalmatica“ o svojem aramotnem propadu zapravil 600 tisoč forintov. Vrli poslanec in župan Splitski je takozvanim Italijanom do pičice dokazal njih slabo in vse graje vredno gospodarstvo, ki je oškodovalo deželo za tako znatno svoto ter jej vzelo ugled na denarnem trgu. Zloglasni dr. Bajamonti in še tisti par poslancev „italijanske“ stranke so poiskali sicer vse stare in preperle fraze, da bi zakrili tako ne-

ko so ga silili k maši: če v cerkev pojdem, pa molil ne bom. To jim je še zadnja tolažba, da nekoliko izvolitev ne bode vladno odobrenih. To je neki tako kakor oni zapravljivec, ki je uže vse na svetu poskusil, vse zapravil ter slednjč uže vrvil imel v rokah, da bi se obesil, pa se je premislil, rekoč: „še v Ameriko moram!“

Oni dan slišal sem iz nekdanje istrske prestolnice jako čudne glasove. Koper hoče biti še vedno „capo d'Istria“ tudi v šolskih in učiteljskih zadevah. Pri uradni učiteljski konferenci je baje rekel italijanski kolega slovenskemu: „Kako se usmeljete proti meni govoriti slovenski?“ Lepa kolegijalnost po še lepšem uzoru, da se nemški referat objasnjuje Lahom laški, „die slavischen Lehrer verstehen aber deutsch“. Nesmo li pred postavo vsi jednaki? — To je valjda vresničenje onih idejalov nekdanj slovanskim pripravnikom toliko opisovanih in priporočenih?! Dober tek! Slovenščino v kot in slovensko slovnico v peč „v imenu Božjem . . .“

Toda za sedaj pustim to do drugikrat, ker se da marsikaj odložiti do jutri ali pa še dlje, saj so celo izlet v Divačo 4. avgusta odložili.

Torej na svidenje Vaš C.

usmiljeno razgaljeno sramoto, a proti številki ne pomaga še tako zvito zasukana beseda. Tudi trobenje laških listov jim ne pomaga. Kar je govoril dr. Bulat se ne da ovreči, pa tiho! Saj Lahom tudi ne pomaga razgrajanje proti sklepu deželnega zbora, da se ima v Trogiru odpraviti italijanska in osnovati mesto nje hrvatska šola. Lahki kriče, tržaški listi bljujejo blato, žveplo in ogenj, a kaj če vse to. Laške šole ni več treba in je ne bo. Tu ne pomagajo deklamacije, tu govore dejanske razmere, po teh se je vedno ravnala in se ravna še dan danes hrvatska večina v dalmatinskem deželnem zboru. V debati o šolskem proračunu taknilo se je tudi vprašanje o priklopljenju Dalmacije k Hrvatskej. Dva avtonomaša sta hitro protestovala proti temu. Poslanca Borčić in Perić sta pa izjavila, da nista sicer ona dva sprožila tega vprašanja, da je priklopljenje važna točka njenega programa.

Vnanje dežele.

Ruska vlada je izdala posebno naredbo, vsled katere boditi nemški gimnaziji v Birkenröhe in Fellin v treh letih zaprti. „Journal de St. Petersburg“ piše, da so poročila tujih listov, da je vedenje Rusije v krečanskem vprašanju Grškej nasproti hinavsko in neodkritosrčno. Rusija preveč ljubi in spoštuje grški narod, da bi se mogla kako pregrešiti proti njegovim interesom. Z agitacijami na Kreti ni Rusija v nikaki zvezi.

Glasilo srbske vlade piše v nekem članku o razmeri mej balkanskimi državami in evropskimi velesilami. Balkanske države hočejo mirnim potom urediti svoje razmere ter ne potrebujejo v to svrhu tuje pomoči. Z druge strani se pa tudi nočejo vpletati v tekmovalje, ki se je vnelo mej velesilami. „Odjek“ pravi, da balkanske države nočejo dati povoda evropskim državam k vznemirjanju, baš nasprotno hočejo se izogniti vsem posledicam sedanjih napetosti.

Nemški cesar se vrača iz Anglije domov. Nemški listi poročajo o mogočnosti angleške mornarice ter povdarjajo, da je nemogoče, da bi Anglijo mogli izpustiti iz kola evropskih velesil. Z Anglijo bodo morali nemški diplomatje vedno računati. V Berlinu delajo priprave za sprejem našega cesarja. Kakor nemški listi poročajo, hočejo ga posebno prijazno sprejeti. Morda hočejo s tem nekoliko popraviti, kar so zagrešili lansko leto na Dunaju. Nek major je v Potsdamu govoril svojim vojakom, da bodo morali dvakrat skazati se v paradah. Potrudijo naj se, da se bodo vrlo ponašali ter pokazali avstrijskemu cesarju, kako brhke zanesljive in sposobne zaveznike ima, ruskemu carju pa, da ima v slučaju na boj pripravljene nasprotnike.

Na Kreti je revolucionarno gibanje vsak dan bolj resno. Na deželi, kjer so kristijani v večini morajo se jim Muhamedanci umikati ter bežati v mesto. Tu so pa kristijani v strahu pred Turci, ki so razjarjeni, da so morali zapustiti svoja posestva, kar bi lahko kristijanske meščane pokončalo. Kristijani zahtevajo, da se Kreta priklopi Grškej. Grška je, kakor poročajo listi odposlala Turčiji diplomatsko noto, v kateri zahteva, da se to vprašanje reši. Rusija je odposlala v Kaneo dve vojni ladji. Upati je, da se vprašanje reši še mirnim potem.

DOPISI.

Iz tržaške okolice 7. avgusta. [Izv. dop.] Minoli teden bil sem v Barkovljah v kopališči „Excelsior“. Res krasno, kopališče ali polno iredente, ki izraža svoje misli in želje po zidovih posameznih sobic za preblačenje. Tam se vidijo napisi, da se pametnemu človeku, ki je količkaj patrijotičen, kar studi ostati še dolgo v omenjenem prostorčku. Rad bi vedel če

se tudi tam doli v Rimu videvajo napisi: viva l' Austria in kaj enakega. Ne, in kaj takega mi tudi nočemo. Vsakdo bodi zvest državi h kateri spada. Ali tu vidiš globoke vzdihne po preblačenju Italiji: Addio mia adorata Italia, itd. Mnogo je tudi napisov ki poveličujejo prevnete italijanske glavnice in zloglasni iredentistični odbor, ki se je boril, da pridobi Trst in Trident ter reši sinove Italije iz rok barbarske Avstrije. V tem kopališču je tudi zabojček za „Pro Patrio“; enacega najdeš tudi v kopališču „di spiaggia“ in mnogih kavarnah, krémah in drugih javnih prostorih rudečkarjev, kateri so polni domače in tuje iredente, čije hudičevi nameni in načrti so vsim dobro znani.

Prašam sedaj, kedaj bode naša šolska družba imela razpostavljene one zabojčke z napisom: za družbo sv. Cirila in Metoda? Ni morda kraja, kamor ne zahajajo Slovenci? V Trstu so javni lokali, ki jih obiskujejo izključljivo le Slovenci. Zakaj se tu ne uvedejo enaki zabojčki? Okoličanski krémariji, kojim sleherni soldek pride iz rok Slovencev, se ne zbudijo za to stvar! Uprav v takih krajih, kjer preti večja nevarnost, je to silna potreba. S tem bi se celo nezavedni okoličan zavedal, kakšne dolžnosti ima do družbe sv. Cirila in Metoda. Jaz najgorkejše priporočam, da se to čim prej obistini.

Iz Kopra meseca julija. Čakal sem in upal sem, da kateri drugi sporoči slavnem uredništvu o zborovanju „Slovenskega učiteljskega društva“ za koparski okraj, katero je imelo svojo skupščino 11. julija v Kopru na učiteljišči; pa ker se ni do zdaj nobeden oglasil, Vam poročam jaz. Zborovanje se je vršilo po nastopnem sporedu: 1. Poročilo o odborovem delovanju. 2. Poročilo o prvem obćem zborovanju naše zaveze. 3. Gabrččekovi predlogi nasvetovani pri zborovanju zveze v Ljubljani. 4. Izterjevanje zaostale društvenine. 5. Referira g. učitelj Finžger. 6. Praktičen pouk na „Didaktofonu“ izvršuje izumitelj sam gosp. učitelj A. Luznik. 7. Volitev novega odbora. 8. Razni nasveti.

Skupščini je predsedoval g. učitelj Bogatec. Vse točke dnevnega reda so se v najboljšem redu in skladu pretresale. Vseh podrobnosti zborovanja nočem omenjati, nego pri 6. točki hočem nekaj spomniti, namreč praktičen pouk na „Didaktofonu“ gosp. A. Luznika. Gospod učitelj A. Luznik je eno uro praktično poučeval na svojem didaktofonu dva učenca slovenske vadnice pri c. kr. koparskem učiteljišči. Če so omenjena dva učenca pri prvi lekciji razumila in se naučila celo muzikalno škalo na novem instrumentu gospoda A. Luznika — tim bolj si more vsak čitatelj pomisliti kako je praktičen in lahak novi muzikalni instrument. Praktičen pouk na didaktofonu gosp. A. Luznika bil je prav zanimiv. Velika dvorana c. kr. učiteljišča bila je prepolna učiteljev, kandidatov, profesorjev učiteljišča in tukajšnjega gimnazija. Podrobno ne bodem opisoval „Didaktofona“ gosp. Luznika in njega praktičnega pouka, ali morem reči, da je gospod Luznik vse navočne navdušil in iznenadil svojim izumom in svojo izvanredno živahno in zanimljivo metodo v poučevanju petja in glasbe na svojem novem instrumentu.

Vsi učitelji in učiteljice ljudskih šol morali bi resno misliti, da se upelje Luznikov didaktofon v ljudske šole. Pač mislim, da bi bilo dobro ako bi višja ces. šolska oblastva dala uvesti ta instrument v ljudske šole mesto harmonija, glasovirja itd. Učiteljski pripravniki naj bi se učili „Didaktofon“ mesto klavirja in gosli — ker je lažje naučiti igrati na didaktofonu, nego na omenjena godala. Učiteljski pripravniki učijo se štiri leta klavir in gosli — pa večina njih se nauči malo ali prav nič — ker v par urah na teden ni mogoče doseči to svrhu. Na „Didaktofonu“ bi se pa v štirih letih vsakdo prav dobro

naučil in bi mogel poučevati petje na ljudskih šolah. Tudi kar se tiče cene ima didaktofon svojo prednost. Didaktofon na 3 oktave stoji 22 for., na štiri oktave 32 for., na pet oktav 42 for. Iz tega cenika se vidi, da si ga more vsak učitelj in učiteljica lahko naročiti in v treh ali štirih mesecih izplačati. Pojedine občine in cerkvena oblastva bi si ga mogla naročiti, posebno kjer nimajo orgelj; didaktofon more služiti tudi mesto teh. Gosp. Luzniku prorokujem veliko bodočnost njegovemu didaktofonu in to mu želim in voščim iz vsega srca, ker njegov izum je nekaj izvanrednega lepega in praktičnega v vsakem obziru.

Nekateri gg. učitelji neso se udeležili zborovanja slovenskega učiteljskega društva koparskega okraja — ker v kolikor nam je znano, so bili trudni in razdraženi še od učiteljske konference prvih dveh dni ter so bili deloma že odpotovali zato jim ni zameriti, a okrajnemu šolskemu nadzorniku g. Markelju se čudimo, da ni počastil s svojo navzočnostjo zborovanja slovenskega učiteljskega društva. Zborovanje vršilo se je gladko in redno, ker so gg. učitelji in predsednik govorili en sam jezik t. j. slovenski, a ne treh, kakor se je godilo pri letošnji učiteljski konferenci koparskega okraja.

V Kobaridu, 4. avgusta. Marsikaj lepega in koristnega se je uvedlo v nekoliko letih v naš kraj, mnogo bi se pa dalo še izboljšati, ali žalibože ne gre tako lahko kakor bi kdo mislil. Poglejmo n. pr. čitalnico. Pred leti dospela je najvišji vrhunec svojega delovanja sedaj pa mirno spi!

Kako je pa z veseljami, z narodnim čitalniškim petjem tu pri nas, kjer vse poje? Kje je stari Kobariški zbor? Ni več pevskega zbora niti pevovodje. Nikdo si ne upa na dan, da bi le nekoliko zbudil in vabil tukajšnjo mladino v narodnem petju. Pritepla se je pa k nam marsikatera „blažena“ laška in jezna nemška pesen s svojim „lajsom“ napevom. Kdo je temu kriv? Za časa pokojnega S. Carlja in H. Volariča dvignilo se je tudi narodno petje do vrhunca. Zdaj vse spi, Bože moj, kmalo bi tudi jaz pri tem dopisu malo zadremal. Na delo!

Približuje se čas namestitve dveh učiteljskih moči v naš kraj. Prosilcev je dosti. Kedo dobi učiteljsko službo? Nemo propheta in patria. Slavnemu slovenskemu c. k. šolskemu svetovalstvu se priporočamo naj blagovoli tukaj namestiti dobrih učiteljskih moči, ki bi bile vešče petju ter lahko vzgojile dober pevski zbor; tacih rodoljubnih učiteljev v istini potrebujemo.

P e t a k.

Občni zbor

svetovanske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v dobi od 15. julija 1888. do 28. julija 1889.

Ob določeni uri konstatuje gospod predsednik J. M. V a t o v e c zadostno število zbranih udov ter odpre sejo. Ko predstavi slavnemu zboru vladinega zastopnika v osebi gosp. viteza Vidica c. kr. policijskega svetnika, ki je bil s „živio!“ pozdravljen, dovoli gospod predsednik besedo gospodu tajniku, da poroča o stanju podružnice.

Gospod tajnik spomina slavni zbor onih besed, ki jih je govoril na istem mestu pri obnem zboru lani dne 15. julija. Posebno povdarja, kako je vabil Svetovance k pristopu v toliko važno društvo in kako jim je priporočal vstrajnost. Kar se tiče prvega, gospod tajnik z veseljem konstatuje, da ni govoril zaman, kajti koj po zboru upisalo se je 7 novih udov letnikov in kasneje še eden. Pristopila sta k podružnici tudi dva ustanovnika mej tema gospa J. Č. iz mesta. Gledè vstrajnosti, g. tajnik ni toliko zadovoljen ter opazuje, da so se vsi vpisali

a neso v teku dveh let nič plačali in so se izbrisali. Svoje poročilo sklepa s prošnjo, da bi oni, ki morejo, družbo podpirali materialno, oni pa, ki ne morejo, naj bi jo priporočali pri svojih znanjih, ki so premožnejši od njih. Stroški rastejo, naj bi rasli tudi dohodki! Koliko stroškov ima družba uže sedaj samo v Trstu, koliko pa drugod!?

Ker gospoda blagajnika ni bilo pri zboru kakor ga ni bilo lani — čuval je blagajno — prečital je račun g. tajnika. Račun je v redu in potrjen je bil jednoglasno. Dohodkov od udov bilo je 68 gl. 20 kr. in raznih drugih dohodkov 13 gl. 67 kr. toraj skupaj: 81 gl. 87 kr. Stroške v znesku 3 gl. 20 kr. poravnal je N. N. na korist družbe.

V odbor bili so voljeni jednoglasno stari odborniki izvzemši tajnika, ki se je izjavil, da ne more več sprejeti tega častnega bremena radi bolehnosti. Na njegov predlog bil je jednoglasno voljen tajnikom gosp. Anton Trobec. V odboru so tedaj: predsednik J. M. V a t o v e c; podpredsednik Štefan Naadlišek; tajnik Anton Trobec; blagajnik Josip Gašperčič.

Zastopnikom k veliki skupščini bil je izvoljen gospod predsednik.

Med raznimi nasveti naj bode omenjen oni gosp. podpredsednika, da bi gosp. predsednik vsako četrtletje sklical odborovo sejo, kar je zadnji tudi obljubil. Navdušeno bil je sprejet tudi nasvet ali naloga gospoda Josipa Negode, naj gospod zastopnik v imenu podružnice izreče najtoplejšo zahvalo slavnemu vodstvu v Ljubljani na blagem požrtvovalnem njegovem delovanju. S trikratnim živahnim „živio“ na svitelega cesarja Franca Josipa, se je seja zaključila. Zahvalivši se gosp. vitezu Vidicu in gospodu kučegazdi Nadlišku, razšli smo se v zavesti, da smo storili, kar smo mogli in s trdnim sklepom, da bomo nadaljevali, dokler bomo mogli.

Domače vesti.

† **Adolf Veber-Tkalčevič** umrl je 7. t. m. v Zagrebu. Z njim je izgubila hrvatska književnost jednega najučenejših svojih gojiteljev, hrvatskemu narodu je pa nemila smrt ugrabila z njim jednega najodličnejših sinov. Pokojnik je bil porojen 1825. l. v Bakru, zvršil je bogoslovne studije v Pešti, na Dunaju pa položil profesorski izpit iz hrvaščine in latinščine. Bil je profesor in vodja na gimnaziji v Zagrebu, pod Rauchom tudi načelnik šolskega odseka pri hrvatski vladi itd. Pokojnik je bil izredno nadarjen, delal je na leposlovnem polju in pridobil si je lepo ime kot poznavalec starih klasičnih kakor tudi novih književnosti. Svoje zbrane spise je začel sam izdajati. Prve štiri zvezke je sam uredil, nadaljeval jih bode pa g. prof. Rubetič. Pokojnik je spisal tudi svojo biografijo, katera bode še le pozneje objavljena. Kakor vse svoje življenje, bil je tudi v svojo zadnjo uro plemenit. Vse svoje lepo imenje volil je v dobrodelne namene. Za svoj nagrobni spomenik, katerega ima izdelati R e n d i č volil je 6000 gl., prvostolnej cerkvi za nov altar 6000 gl., društvu sv. Jeronima 1000 gl. jugosl. akademiji 1000 gl. za šolsko stipendijo za svoje sorodnike ali Bakrane 6000 gl. za nagrado pisatelju kakega poučnega spisa 7000 gl. Mat. hrv. 1000 gl. župnej cerkvi v Bakru 1000 gl. za maše 200 gl. zagrebški ubožnici 1000 gl. da se razdeli mej zagrebške ubožke 600 gl. ljudske kuhinji 1000 gl. ognjegasnemu društvu 1000 gl. društvu stavcev za podporo udov in sirot 2000 gl. društvu „Kolo“ 1000 gl. vseučiliškemu društvu v podporo ubožnih pravnikov in filozofov 1000 gl. zagrebški gimnaziji 500 gl. vsmiljenim sestram 5000 gl. Vse kar si je blagi mož prihranil posvetil je v dobre namene ter tudi s tem dal sijajen vzgled plemenitosti vsem, katere je sreča obdarovala z imovino. Hrvatski narod bode

večno hvaležen svojemu Veberju, njegovo ime se bode vedno s spoštovanjem imenovalo. Lahka mu zemlja!

Duhovske vesti. Č. g. Ivan Ivančič, ki je nedavno postal doktor cerkvenega prava izvršivši svoje studije v zavodu „All'anima“ v Rimu imenovan je tajnikom škofijske kurije. Č. g. Fr. Nachtigal gre za kaplana v Podgorje; g. I. Pipan iz Lovran, kot upravitelj v Šterno; novomašnik Just Filiplić imenovan je kapelanom sv. Križa v Gračišću; novom. A. Vascotto duh. pom. v Umagu.

Deželni glavar Istri. Kakor je sumiti iz raznih poročil, največ možnosti, da postane deželni glavar v Istri, ima monsignor Flapp, škof v Poreču. Isti cerkveni dostojanstvenik je, kakor je znano, hud nasprotnik Slovanov; vsaj tacega se kaže celo na duhovniškem polju, kder bi moral biti povsem nepristransk in miroljuben. „Indipendente“ mu plete vence, v nekem dopisu iz Istre. Prihodnjič prinesemo prevod članka iz vrlega „Diritto Croato“ v kojem se opisuje njegovo postopanje s slov. duhovščino.

Slovenskim prodajalnicarjem in obrtnikom v Trstu v izgled! Znano je s kako strastjo se zaganjajo v naš jezik in pravice tržaški Lahoni na magistratu in drugde. Da se pa ta jezik ne spoštuje niti v družtvah, koja sestojè skoraj izključljivo iz slovenskih udov, tega nesmo niti verjeli. V Trstu obstoji kakor znano, pekovska zadruga koja je letos premenila svoja pravila v smislu zakona od 30. maja 1888. Ta pravila razposlal je predsednik iste zadruge g. K—č izključljivo v laškem jeziku. Dobil jih je tudi vrli naš sorojak in pekovski mojster g. Jeršek, kateri, dobro vedoč, da udje te zadruge so skoraj sami Slovenci, ni hotel teh pravil sprejeti in vrnil jih je rekoč, da mu jezik v katerem so sestavljena ni znan ter naj se mu dopošlje društveni pisar, da mu jih raztolmači. Kmalu na to govoril je tudi z istim g. K—čem društvenim predsednikom, koji mu je rekel, da ne živi od Slovencev ter da je v društvu uradni jezik italijanski. Ali znano je vsem, da je dal pred vrati svoje prodajalnice naslikati „okolčanko“, da vabi s tem Slovence, da prihajajo k njemu kupovat kruh.

Prašamo g. K—ča: — Vam je li znano koliko pekovskih mojstrov v Trstu je Slovencev? To ogromno število slovenskih pekov ima vso pravico tirjati, da se z njimi slovenski uraduje kajti več nego polovica njih ne pozna italijanskega jezika. Isti gospod se je izrazil, da je „nepristransk“ ali mi mu tega ne verujemo, ~~ah~~ povsod sili le laščino ter v nemar pušča jezik večine udov zadruge, čije predsednik je.

G. Jerška priporočamo v posnemanje vsem onim našim pekovskim mojstrom ki imajo opravka sè zadrugo. Naj bi vsi skupno in odločno tirjali uradovanje v slovenskem jeziku!

Uboga slovenščina! Uradni list „L'osservatore triestino“ donaša mej svojimi laškimi in nemškimi uradnimi poročili tudi slovenske namreč: uradne odloke, naznana, natečaje, razpise dražbe, itd., a ti so tako slabo tiskani in tako polni tiskovnih pogreškov, da stida kar zamejšiš ko jih čitaš. Spakedrani so ti tako, da jih ni umeti. Boljše bi jih stavili črkostavci v Kitaju! Prašamo pa slavno vlado: jeli se tiskajo ta uradna poročila, da jih nikdo ne ume? Zakaj si tiskarna ne priskrbi korektorja, koji bi jih popravil? Zakaj se ista uradna poročila rajši ne tiskajo v našem listu, v kojem bi gotovo bila boljše razširjena ter bi jih spoznalo tudi naše ljudstvo, ki „Osservatora“ ne čita ter bi mu ničesar ne hasnilo čitati ga ako se slovenščina v njem tako mrcvari? Jeli prav, da se našem milemu jeziku na tak način kosti lomijo ter se ga stavlja v zasmeh našim sovražnikom? Društvo „Edinost“ moralo bi proti tej nekorektnosti odločno protestovati!

Odbor pevskega društva „Zore“ pri sv. Ivanu uljudno vabi vse svoje delujoče ude na posvetovanje katero bode jutri dne 11. t. m. v krèmi g. Tavčarja gledè izleta v Divačo.

Slavnost otvoritve čitalnice „Zora“ v Opatiji se bode vršila dne 18. t. m. (cesarjev dan) s sledečim sporedom: 1. Pozdrav predsednika. 2. Zrinsko-Frankopanka, zbor. 3. Deklamacija. 4. Isterska popotnica „Istrane dragi“, zbor. 5. Tombola. — Za programom skupna večera v prostorih „Hotel Stefanie“ in konečno ples v dvorani „Zore“. — Začetek ob 7. uri zvečer; vstopnina za jedno osebo 1 for., za obitelj for. 1.50. Radodarnosti se ne stavijo meje. K obilnej vdeležbi vabi

ODBOR.

Veteranska podružnica v Tolminu praznuje 18. t. m. rojstni dan presvitlega cesarja kakor sledi: 1. zjutraj ob 9. uri sv. maša s parado; 2. popoldne ob 3. uri tombola na trgu. Dobitki: tombola 25 gl. cinkvina 15 gl.; kartela velja 10 noveev. 3. po tomboli ples na trgu. — K obilnej udeležbi uljudno vabi Predstojništvo.

Stoletnica tvrdke Reyer & Schlick. Borzna deputacija izdala je o priliki stoletnice od ustanovitve tvrdke R e y e r & Schlick, čije edini gospodar je sedaj zasluženi kom. bar. Reinelt, — monografijo imenovane tvrdke, koja ima velicih zaslug za prosep trgovine v Tratu. V tej monografiji se izbornimi besedami opisuje delovanje te tvrdke od l. 1788 do letos in vspehi, ki jih je pridobila v tej dobi na trgovinskem, obrtnem in finacijskem polju.

Delalci varujte se! Prijatelj našega lista nam poroča: „La Confederazione operaia“ močno agitira mej delalci v mestu, da pridobi novih udov. Žalibog jej je šlo uže na limanice lepo število slovenskih delalcev. To agitovanje je našem narodu v škodo toliko v duševnem kakor v gmotnem obziru kajti, kdor se v to društvo vpiše, ne da bi daroval onih 5 n. na teden v plemenite narodne namene, krepí z njimi socialiste, da se z njimi redè in po tem proti nam zabavljajo. Vbijajo tudi v glavo lehkovernim ljudem, da se delalec ne sme pečati z narodnimi zadevami kajti — socialisti so vsi bratje! Govoril sem z udom tega društva, kateri me je slepil ter me naganjal, da pristopim tudi jaz. Lahkovernim delalcem zabijajo v glavo, da so vložili na Dunaju tožbo proti Lloydju ter jim tam koj gotovo vse dovolè, kar tirjajo. Sezidali jim bodo posebno palačo, da bodo v njej brezplačno stanovali itd.

Mi priporočamo našem ljudstvu, da se ne da preslepiti tem zvitezem, kojih nameni so očitno krivi in škodljivi ter naj ne hodi v ogenj za Lahe in Nemece! Socializem je najhujše zlo ki razjeda sedanje društvo; v Trstu dosedaj ni moglo pognati, kajti tla so mu bila neugodna. Skušajo pa v novejši dobi z njimi otrovati zdrav in čil tukajšnji delalski stan nekateri privandrovcí iz lačne Italije in Nemčije. Slovenci obrnite jim hrbet, kajti načela ki vam vcepljajo so vam škodljiva v duševnem in gmotnem obziru ter obsojena po istej slavnej vladi. Pozor tedaj!

Babjeverstvo. Prijatelj našega lista nam piše: Ona sveta ženska ki je našla Mater Božjo v Pliskovici in neko nič manj čudno v ulici Farneto, katera je imela uže mnogo opravka s policijo, prebiva sedaj pri nekej dobrej ženi v ulici Nuova. Preživlja se s tem, da pobira od lahkovernih babic, katere jo obiskujejo denar in darove. Vzame ti vse kar jej kdo podeli, v zameno pa pripoveduje strašne zgodbe in čudeže, trdi, da se „zamika“ ter ve povedati kako je z dušicami umrlih na onem avetu govorila; ve ti celo koliko in kakšne grehe ima ta ali oni itd. Naše babjeverne žene pridno k njej prihajajo ter slepo verujejo kar jim ta ženska pripoveduje. Marsikatera si održe celo od svojih ust ter nosi one ženski, da čuje čudezne dogodke in prorokovanja. Čas bi bil pač vendar enkrat, da redarstvo konec stori temu sle-

